

LBRIS

We know
books

ANDREEA DAHLQUIST

România și Suedia
în perioada
celui de-Al Doilea Război Mondial

Cuvânt înainte de Silviu Miloiu

E I K O N

București, 2023

CUPRINS

Cuvânt înainte	17
Introducere	29
a) Problematika cercetării	29
b) Metode și concepte de cercetare.....	31
c) Surse documentare.....	37
d) Istoriografia temei	40
e) Structura studiului	47
Capitolul I. România și Suedia:	
relațiile politice, diplomatice și consulare	51
1.1. Debutul și evoluția activității legației României la Stockholm	51
1.2. Activitatea Legației Suediei în România în perioada interbelică	64
1.3. Relațiile politice și diplomatice ale României cu Suedia în perioada celui de-Al Doilea Război Mondial	81
1.4. Reprezentarea intereselor românești în afara granițelor țării	112
1.5. Istoria relațiilor consulare româno-suedeze.....	126
1.5.1. Rețeaua de consulat suedeze din România în perioada 1824-1945	128
1.5.2. Rețeaua de consulat românești din Suedia în perioada 1880-1945	145
1.6. Concluzii.....	154
Capitolul II. România și Suedia în contextul evoluției relațiilor economice și comerciale	159
2.1. Istoria relațiilor economice și comerciale ale României cu Suedia până în anul 1939.....	159
2.2. Relațiile economice și comerciale româno-suedeze în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial	167
2.3. Companii suedeze cu afaceri în România.....	227

2.4. Petrol și fier: România și Suedia din perspectiva principalilor beligeranți din timpul războiului. Studiu comparativ.....	232
2.5. Concluzii	248

Capitolul III. România și Suedia: interferențe culturale și percepții reciproce 251

3.1. Istoria interferențelor culturale ale României cu Suedia până la debutul celui de-Al Doilea Război Mondial	251
3.2. Alf Lombard, „cel mai bun străin cunoscător al limbii române”	286
3.3. Activități culturale româno-suedeze între 1939-1945	292
3.4. Prezențe culturale românești în Suedia în perioada celui de-Al Doilea Război Mondial.....	314
3.5. Alteritate și identitate	324
3.5.1 Percepții reciproce româno-suedeze în perioada interbelică.....	324
3.5.2 Percepții reciproce româno-suedeze în perioada celui de-Al Doilea Război Mondial	331
3.6. Concluzii	346

Capitolul IV. România în presa suedeză..... 349

4.1. Evoluția presei suedeze înainte și după izbucnirea celui de-Al Doilea Război Mondial	349
4.2. Relația autorităților române cu presa suedeză pe perioada conflagrației	353
4.3. Publicațiile care au tratat situația României între 1 septembrie 1939 – 9 mai 1945	356
4.4. Reflectarea situației României în presa suedeză – analiza cantitativă	368
4.5. Ziare suedeze despre România – analiza tematică	378
4.5.1. Analiza tematică a anului 1939.....	379
4.5.2. Analiza tematică a anului 1940.....	388
4.5.3. Analiza tematică a anului 1941.....	404
4.5.4. Analiza tematică a anului 1942.....	415
4.5.5. Analiza tematică a anului 1943.....	423
4.5.6. Analiza tematică a anului 1944.....	434

4.5.7. Analiza tematică a anului 1945	447
4.6. Concluzii.....	452
Capitolul V. Desprinderea României de Axă: negocierile de la Stockholm	455
5.1. Desprinderea României de Axă: acțiuni guvernamentale	459
5.2. Detașarea României de Axă: acțiunile opoziției.....	468
5.3. Negocierile de la Stockholm privind încheierea armistițiului	483
5.4. Actul de la 23 august reflectat în presa suedeză.....	508
5.5. Concluzii.....	535
Concluzii.....	539
Bibliografie.....	551
Anexe	579
Indice de nume.....	603

Introducere

a) Problematika cercetării

România și Suedia, două state localizate la periferia sudică și, respectiv, nordică a continentului, cu o evoluție total diferită, datorită poziției geo-strategice și a intereselor altor actori în zonele aferente, au început să-și intensifice interacțiunile și să se cunoască destul de târziu, cu precădere la finalul secolului XIX și începutul secolului XX. Chiar dacă, aparent, nu aveau foarte multe în comun, au ajuns ca în timpul celui de-al Doilea Război Mondial să-și intensifice relațiile, atât în plan politic și economic, cât și în plan cultural. Aflându-se pe trepte de dezvoltare diferite, ambele țări și-au îndreptat atenția, în primul rând, spre statele din regiunea în care erau localizate. Astfel, se poate înțelege motivul pentru care cele două națiuni s-au descoperit relativ târziu, procesul desfășurându-se gradual și lent.

Așadar, într-un context în care România încerca să facă față provocărilor survenite odată cu întregirea sa națională și cu marea criză economică, Suedia își clădea cu încredere ceea ce avea să devină cunoscut în întreaga lume ca „modelul suedez”. Este vorba despre un sistem nefondat pe un anumit tipar de evoluție socio-economică, cum s-a întâmplat în cazul vecinilor danezi, ci pe un set de valori naționale conform cărora suedezi erau definiți ca pragmatici, reformatori, inovatori și mai predispuși la modernitate decât alte popoare⁷. Odată cu izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial, și-au declarat neutralitatea douăzeci de țări europene, printre ele numărându-se atât România, cât și Suedia⁸. La finalul conflagrației au rămas neutre doar cinci state: Elveția, Irlanda, Portugalia, Spania și Suedia, de unde rezultă că națiunea română a urmat din nou o traiectorie diferită. Ținând seama de toate aceste diferențe și de distanța geografică dintre cele două țări, se poate presupune că nu existau similități între România și Suedia, întrucât nu colaborau în mod semnificativ și nu

⁷Jenny Andersson, Mary Hilson, *Images of Sweden and the Nordic countries*, în „Scandinavian Journal of History”, vol. 34, nr. 3, 2009, p. 220.

⁸Gunnar Häggglöf, *A test of neutrality: Sweden in the Second World War*, în „International Affairs – Royal Institute of International Affairs, 1944 –”, vol. 36, nr. 2, 1960, p. 153.

concurau una cu cealaltă din punct de vedere economic, legăturile culturale erau ne semnificative și nici nu se puteau baza pe ajutor reciproc în perioade de criză⁹. În consecință, relațiile româno-suedeze în perioada celei de-a doua conflagrații mondiale devin dificil de analizat, mai ales că studiile anterioare pe tema în discuție au fost sporadice și lacunare.

În aceste condiții, lucrarea „România și Suedia în timpul celui de-al Doilea Război Mondial” are drept scop cercetarea dinamicii legăturilor politice, diplomatice, economice și culturale existente între cele două națiuni în perioada 1939-1945, urmărirea evoluției lor și identificarea obstacolelor pe care aceste interferențe le-au întâmpinat. Trebuie subliniat, totodată, faptul că nu ne-am propus să dezvoltăm un studiu comparativ în care să analizăm și să confruntăm parcursul politic, economic și cultural urmat de România și Suedia în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Chiar și alegerea limitei cronologice necesită o clarificare. Dacă unii cercetători¹⁰ au tratat relațiile României cu Europa Nordică și, implicit, cu Suedia în epocile medievală și modernă, contactele celor două state în perioada celui de-al Doilea Război Mondial au rămas într-un con de umbră, iar istoriografia este aproape inexistentă. Neglijarea tematicii nu înseamnă, automat, că relațiile româno-suedeze au fost ne semnificative în perioada respectivă. Din contră, ele s-au aflat pe o pantă ascendentă, atingând cel mai înalt grad de dezvoltare cunoscut până în acel moment. Am ilustrat această realitate și în subcapitolele în care am realizat un scurt istoric al relațiilor româno-suedeze de la sfârșitul secolului XIX, până la debutul celei de-a doua conflagrații mondiale.

În pofida situații geografice diametral opuse pe continent, cele două popoare au interacționat încă din perioada medievală. Cu toate acestea, legăturile politice româno-suedeze s-au dezvoltat cu pași mărunți și s-au concretizat mult mai târziu, pe parcursul secolului al XIX-lea. Cele două state au stabilit mai întâi relații consulare prin înființarea vice-consulatelor de la Galați și Brăila, a consulatului general de la București, a vice-consulatului de la Göteborg și a consulatelor din Stockholm și Malmö. A urmat ca la o distanță de aproximativ 20 de ani, România să deschidă prima legație în Europa nordică, la Stockholm, în

⁹Aceleași caracteristici le-a identificat și Vesa Vares atunci când a analizat relațiile bilaterale a două state din zone geografice diferite precum Finlanda și Irlanda. Vezi Vesa Vares, *Out of sight, not always out of might. Bilateral relations between distant small countries; methodological observations*, în „Valahian Journal of Historical Studies”, vol. 16, 2011, p. 10.

¹⁰În istoriografia românească pot fi consultate lucrările istoricilor Silviu Miloiu, George Cristea, Veniamin Ciobanu, Oana Popescu, Costel Coroban, Elena Dragomir, Bogdan Schipor, Adrian Vițalaru sau Mihaela Mehedinți.

anul 1916. Guvernul suedez nu a răspuns cu aceeași promptitudine, chestiunea rămânând nesoluționată până în anul 1921. Contactele diplomatice din această primă etapă, fie ele restrânse încă, au dus la cristalizarea și evoluția schimburilor comerciale între România și Suedia. În schimb, legăturile culturale s-au dezvoltat concomitent cu eforturile celor două părți de a se descoperi reciproc.

Tema în discuție nu tratează numai relațiile bilaterale existente între Suedia și România, ci și modul în care ambele state erau privite din perspectiva principalilor beligeranți, precum și felul în care anumite decizii au fost adoptate în funcție de stereotipurile dezvoltate de fiecare față de „celălalt”. Pornind de la respectivele premise, am formulat următoarele întrebări fundamentale de cercetare, cu ajutorul cărora am urmărit să trasez principalele caracteristici ale relațiilor româno-suedeze din perioada celui de-al Doilea Război Mondial: Care au fost elementele de țesătură politică, diplomatică și economică ce au definit relațiile româno-suedeze? Prin ce s-au caracterizat schimburile culturale dintre cele două state și în ce mod s-au perceput locuitorii celor două națiuni? Cum s-a oglindit societatea românească în presa suedeză pe perioada conflagrației mondiale?

b) Metode și concepte de cercetare

Diferite metodologii de cercetare sunt asociate cu diferite paradigme. Tema tezei de față se încadrează în paradigma interpretativă¹¹ că cercetătorul și datele se află într-o strânsă legătură. Fără o implicare activă a cercetătorului în studiu, nu ar exista date. De asemenea, în paradigma interpretativă, designul analizei poate fi ajustat pe parcurs. Cercetătorul dezvoltă teorii, ghidate de date, care evoluează pe măsură ce informațiile sunt colectate. Mai mult decât atât, paradigma interpretativă se încadrează în sfera epistemologică a subiectivismului, întrucât studiul pornește de la ideea conform căreia nu există un singur adevăr, ci mai multe care trebuie identificate prin observare.

Pentru a răspunde întrebărilor de cercetare, în paginile următoare am realizat un studiu interdisciplinar, în care am tratat aspecte ce țin de istorie, diplomatie, economie, drept consular, cultură și societate, presă și propagandă, iar metodele de cercetare care au stat la baza lucrării de față au fost: studiul critic al documentelor de arhivă, comparația istorică, analiza economică, analiza mixtă cantitativ-calitativă, statistica istorică și

¹¹Roger D Wimmer, Joseph R Dominick, *Mass-media Research. An introduction*, Ediția a IX-a, Editura Wadsworth, Boston, 2011, p. 115-118.

reprezentarea grafică. Întrucât nararea unor fapte nu ar duce decât la crearea unui catalog de evenimente și date¹², am ales să interpretez informațiile extrase din sursele consultate.

Analiza critică a izvoarelor istorice reprezintă un proces complex, desfășurat pe mai multe niveluri, fiindcă documentele din arhivă nu au fost redactate cu scopul de a servi ulterior ca izvoare inedite, ci au avut un obiectiv mult mai pragmatic. Astfel, este necesar să aplicăm două tipuri de criticism: extern și intern. Dacă prin critica externă a unei surse se urmărește stabilirea autenticității documentului, identificarea numelui autorului și plasarea manuscrisului în spațiu și timp¹³, critica internă are ca obiectiv analiza textului sursei din interior și extragerea faptelor acceptate ca fiind adevăruri istorice¹⁴. Critica internă înseamnă, totodată, analiza limbajului și a discursului, stabilindu-se, astfel, ce a vrut cu adevărat să exprime autorul atunci când a scris nota, a redactat raportul sau a conceput *pro-memoria*. De aceea, trebuie luate în considerare anumite aspecte în momentul în care ne uităm la semnatarul documentelor. Dacă persoana respectivă era un membru al guvernului Antonescu, atunci aceasta nu-și asuma riscul inutil de a formula critici la adresa Conducătorului Statului, dar dacă era un reprezentant al opoziției, atunci discursul putea arăta cu totul diferit. Dacă reprezentantul unei companii suedeze cu afaceri în România era și membru al Partidului Social Democrat, aflat la guvernare, atunci acțiunile sale se ghidau nu numai după propriile interese, dar și după cele ale partidului căruia îi servea. De asemenea, dacă un ziarist cu origini maghiare trata într-un articol, publicat în presa suedeză, subiecte legate de societatea românească, atunci afirmațiile sale se dovedeau de cele mai multe ori părtinitoare, tendențioase și generatoare de prejudecăți, după cum am putut observa în cursul cercetării.

Un alt aspect demn de menționat îl reprezintă acela că autorii documentelor scriau despre ce li se cerea să raporteze, dar se concentrau și aprofundau subiectele și evenimentele de interes propriu. Totodată, se întâmpla ca autorul să nu cunoască anumite detalii cu acuratețe și din acest motiv informația devenea fragmentară¹⁵. Așadar, se poate observa cum, atât în rapoartele diplomaților români, cât și în cele suedeze, domină anumite teme, în timp ce altele sunt tratate superficial sau nu sunt amintite. De asemenea, în cazul unor informații secrete, cunoscute doar de un cerc

¹²Krishnaji Nagesh Rao Chitnis, *Research methodology in history*, Ed. Atlantic, New Delhi, 2006, p. 1.

¹³*Ibidem*, p. 38.

¹⁴*Ibidem*, p. 43.

¹⁵*Ibidem*, p. 46-47.

restrâns de diplomați, miniștrii ambelor state trebuiau să apeleze la conexiunile proprii deținute în cadrul altor legații, companii sau instituții ale statului. În consecință, exactitatea datelor trebuie corelată cu seriozitatea și interesul respectivelor surse.

De fiecare dată când am elaborat o critică inițială a documentelor, am privit cu susceptibilitate conținutul acestora și întotdeauna m-am întrebat dacă informația era exactă sau îndoielnică. Din acest motiv, am analizat documentele identificate stabilind, în primul rând, motivul pentru care au fost scrise pentru ca, ulterior, să plasez conținutul izvorului într-un context istoric, social, cultural sau geopolitic, să coroborez sau să infirm anumite afirmații extrase din documente, prin studiul altor surse și, în final, să generez idei, teorii, informații inedite, folosindu-mă de gândirea obiectivă și interdisciplinară. În condițiile în care bibliografia problematicii este foarte limitată, analiza obiectivă și minuțioasă a documentelor de arhivă constituie o necesitate, deoarece ele reprezintă principala sursă de informare.

Metoda comparativă am aplicat-o ponderat pe parcursul lucrării pentru a identifica, prin analogie, similitudini și diferențe între domeniile politice, sociale, culturale sau geo-strategice existente între România și Suedia. A reprezentat însă procedeele principale folosite în subcapitolul dedicat modului în care Germania și-a manifestat interesul pentru resursele naturale de mare însemnătate ale României și Suediei, anume petrolul și fierul, în timp ce Marea Britanie și, într-o mai mică măsură Franța, își implementau strategiile de a împiedica *Reich*-ul să își procure bunurile. Aceste mari puteri au influențat, prin deciziile adoptate pornind de la interesele proprii, evoluția economică și politică a națiunilor care fac obiectul studiului de față. Deși s-au realizat cercetări independente asupra importanței petrolului și a fierului pentru industria de război a principalilor beligeranți, nu există încă un studiu comparativ care să analizeze datele și evenimentele istorice din perspectiva tacticilor utilizate de Germania și Marea Britanie atât în România, cât și în Suedia, pentru a-și impune monopolul asupra resurselor subsolului.

Una dintre criticile aduse metodei comparative o reprezintă izolarea subiectelor ce urmează să fie supuse comparației. În consecință, cu cât ne angajăm mai mult în compararea problematicilor abordate, cu atât mai puțin avem posibilitatea de a consulta îndeaproape sursele primare, intervenind dependența de sursele secundare de informare¹⁶. Acest fenomen poate fi observat și în subcapitolul în discuție. Datele provenite din documentele de arhivă sunt mai reduse decât în celelalte părți ale lucrării. Astfel, după ce am comparat ideile deja cunoscute, identificate

¹⁶Deborah Cohen, Maura O' Connor, *Comparison and history. Europe in a cross-national perspective*, Ed. Routledge, New York, 2004, p. 25.

în special în surse editate, am generat informații inedite, importante pentru o mai bună înțelegere a politicii Marilor Puteri față de statele pe care le considerau actori nesemnificativi în conflația mondială. De altfel, întreg capitolul dedicat relațiilor economice româno-suedeze a impus folosirea unui set de abordări specifice istoriei economice. Cu ajutorul lor am evidențiat cum națiunile reușeau să-și reorienteze importul și exportul în momente de criză sau cum interesele Marilor Puteri reușeau să interfereze și să destabilizeze comerțul practicat de două state.

Am utilizat analiza mixtă cantitativ-calitativă și analiza tematică exclusiv în capitolul dedicat imaginii României prezentate în presa suedeză în perioada celui de-al Doilea Război Mondial. Utilitatea analizei mixte este aceea de a clarifica rezultatele unei metode și de a le dezvolta ulterior cu ajutorul altei strategii¹⁷. În cazul de față, am utilizat rezultatele metodei cantitative și am generat, folosindu-mă de metoda calitativă, noi informații și concluzii în legătură cu modul în care România s-a reflectat în presa suedeză în cea de-a doua conflație. Conform cercetătorilor Wimmer și Dominick, datele obținute pentru analiza calitativă pot avea o proveniență diversă, ca de exemplu: notițe făcute în timpul observațiilor de teren, documente, interviuri, jurnale sau reviste. După ce cercetătorul a cuantificat datele folosite, prin utilizarea metodelor cantitative, trece la organizarea, analizarea și extragerea informațiilor necesare, recurgând la metodele calitative¹⁸.

Există diverse metode calitative aplicate frecvent în analiza de presă. Printre acestea se numără analiza de discurs¹⁹, analiza de document²⁰, analiza de conținut²¹ și analiza tematică²². Referitor la studiul de față, am considerat că procedeul cel mai potrivit, pentru înțelegerea felului în care situația României s-a oglindit în presa suedeză, este cel

¹⁷Jennifer C Greene, Valerie J Caracelli, *Advances in mixed-method evaluation: The challenges and benefits of integrating diverse paradigms. New directions for evaluation*, Ed. Jossey-Bass, San Francisco, 1997, p. 19-32 *apud*. Michael Harwell, *Research Design in qualitative/quantitative and mixed methods*, în Ronald Serlin, *Section III: Opportunities and challenges in designing and conducting inquiry: Introductory essay*, Ediția a II-a, Ed. Sage Publications, California, 2011, p. 151.

¹⁸*Ibidem*, p. 119.

¹⁹Monika Bednarek, *Evaluation in media discourse. Analysis of a newspaper corpus*, Ed. Continuum, New York, 2006, p. 3-251.

²⁰Glenn A Bowen, *Document Analysis as a Qualitative Research Method*, în „Qualitative Research Journal”, vol. 9, nr. 2, 2009, p. 27-40.

²¹Roger D Wimmer, Joseph R Dominick, *op. cit.*, p. 155-183.

²²Lorelli S Nowell, Jill M Norris, Deborah E White, Nancy J Moules, *Thematic analysis: striving to meet the trustworthiness criteria*, în „International Journal of Qualitative Methods”, vol. 16, p. 1-13.

tematic. Analiza tematică se aplică pentru identificarea, studierea, organizarea, descrierea și raportarea temelor găsite într-un set de date²³. Am recurs la această metodă mulțumită flexibilității sale și pentru că reduce conținutul unui lot mare de articole la elementele cheie ale textului²⁴. În designul cercetării tematice sunt cuprinse 6 faze²⁵ pe care le-am parcurs de-a lungul studiului.

1. *Familiarizarea cu datele*: implică lecturarea înregistrărilor sau transcrierilor inițiale cu scopul de a găsi elementele semnificative. Materialul trebuie citit cu mare atenție pentru a identifica acele detalii cruciale pentru tematica articolului. Pot fi folosite anumite tehnici care ușurează munca cercetătorului precum adnotări în marginea textului sau sublinierea aspectelor esențiale. În cazul nostru, am reluat toate articolele identificate ca fiind relevante pentru studiul de față, am citit cu atenție conținutul fiecăruia și am notat informațiile necesare, ulterior, pentru identificarea temei articolului de ziar.

2. *Generarea codurilor inițiale*: în acest stadiu, cercetătorul începe să genereze coduri, grupând informațiile relevante adunate în faza precedentă, în funcție de similaritățile sau modelele întâlnite. Un cod poate reprezenta un cuvânt, o frază sau mai multe dintr-un document. Pentru cercetarea noastră am selectat cuvintele cheie ale fiecărui articol. Printre acestea se numără numele unei personalități, unei regiuni, unui partid politic, unui grup etnic și așa mai departe.

3. *Căutarea temelor*: o temă este compusă din codurile grupate în funcție de similarități sau modele. Varietatea temelor găsite într-un text depinde de rigurozitatea efectuării etapelor anterioare. Procesul cuprinde mai mulți pași precum identificarea, diferențierea, recombinația și gruparea. Unele subiecte pot fi total distincte față de datele colectate, altele apar după contopirea a două sau mai multor teme, care inițial păreau a fi distincte, iar altele se pot desprinde dintr-un subiect identificat ca fiind singular. Concret este faptul că nu există un număr standard de teme ce pot fi extrase în cadrul unui studiu. Important este însă ca temele găsite să fie bine delimitate și să reflecte complexitatea datelor colectate. În timpul analizei articolelor din ziarele suedeze am formulat temele în funcție de obiectivele cercetării și de conținutul textului pe care l-am codificat.

²³*Ibidem*, p. 2.

²⁴*Ibidem*.

²⁵Oscar Labra, Carol Castro, Robin Wright, Isis, Chamblas, *Thematic Analysis in Social Work: A case study*, în Editor Nikku Bala „Global social work – Cutting Edge Issues and Critical Reflections”, Ed. IntechOpen, Londra, 2019, p. 6-13.

4. *Revizuirea temelor:* după selectarea temelor, cercetătorul execută o reevaluare a acestora pentru a stabili dacă alegerea lor corespunde datelor din document, dacă tema formulată este prea abstractă sau dificil de înțeles sau dacă într-adevăr este o temă și nu un cod. În cazul de față, am revizuit temele concomitent cu identificarea acestora pentru fiecare an al conflagrației în parte.

5. *Numirea și definirea temelor:* se poate confunda uneori cu faza a patra, deoarece în ambele cazuri se revizuiesc temele conturate. Diferența este că în faza actuală, reexaminarea este definitivă și concludivă.

6. *Prezentarea rezultatelor:* trebuie să fie coerentă, astfel încât să fie înțeleasă și de cei care nu sunt familiarizați cu o astfel de metodologie.

Metoda tematică utilizată în lucrarea de față nu oferă o descriere complexă a datelor, ci mai degrabă o analiză temeinică a unor chestiuni prezente în informațiile acumulate. În cadrul procesului am integrat, totodată, și statistica istorică împreună cu reprezentarea grafică, atunci când am redat rezultatul analizei cantitative prin intermediul diagraamelor.

Odată ce am încheiat procesul consultării materialului arhivistic și a bibliografiei, în urma căruia am extras datele esențiale pentru subiectul cercetării și odată ce am finalizat operațiile analitice care duc la verificarea dovezilor și la testarea autenticității datelor, am trecut la sintetizarea informațiilor și la aranjarea acestora într-un discurs istoric coerent. Sarcina aceasta constă, printre altele, în explicarea și interpretarea materialului verificat, astfel încât să se ajungă la redactarea unei narațiuni istorice de calitate²⁶. De aceea, interpretarea datelor extrase este privită precum „aducerea la viață a oaselor moarte ale materialului istoric”²⁷ și este considerată cel mai important proces ce contribuie la finalitatea cercetării. Unele informații nu necesită o anume tălmăcire și sunt narate exact așa cum le-am identificat în sursele primare însă, de cele mai multe ori, este nevoie ca faptele să primească o explicație, astfel încât să devină semnificative pentru cercetare. Pentru a fi capabili să realizeze o analiză cât mai coerentă, istoricii apelează la gândirea logică, iar aceasta include la rândul ei alte procedee precum: generalizarea, analogia, citirea datelor statistice, speculația sau argumentarea *a priori*²⁸.

Prin implementarea tuturor metodelor descrise mai sus, lucrarea de față contribuie la o mai bună cunoaștere a societății suedeze în perioada celui de-al Doilea Război Mondial și la înțelegerea schimbării, în timp, a

²⁶E Sreedharan, *A manual of historical research methodology*, Ed. CSIS, Kerala, 2007, p. 180.

²⁷K N Chitnis, op. cit., p. 50.

²⁸Deborah Cohen, op. cit., p. 51, apud., G J Garaaghan, *A Guide of Historical Method*, Ed. Fordham University Press, Chicago, 1948, p. 143.

comportamentului principalilor actori români și suedezi. Ajută totodată la comprehensivitatea evoluției relațiilor bilaterale între România și Suedia, în funcție de interesul manifestat de principalii beligeranți în zonă, de echilibrul-dezechilibrul economic, de concurența Marilor Puteri, de percepția celuilalt și de cea a sinergiilor culturale.

c) Surse documentare

Complexitatea subiectului abordat a impus studierea sistematică și cronologică a surselor primare din Arhiva Ministerului Afacerilor Externe din România (A.M.A.E), Arhivele Naționale Suedeze (*Riksarkivet*), Arhivele Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (A.C.N.S.A.S), Arhivele Naționale din Londra (*The National Archives*) și din diferite arhive regionale din România și Suedia. Am adăugat arhiva personală a lingvistului Alf Lombard, aflată la Biblioteca Universității din Lund și colecția de ziare digitalizată de Biblioteca Națională din Stockholm (*Kungliga Biblioteket*). Fondurile arhivistice analizate au fost, de asemenea, diverse. Din A.M.A.E, pe lângă „Fondul 71 Suedia”, am examinat documente de interes identificate în „Fondul 71 România”, „Fondul 71/1939 E9 al Doilea Război Mondial”, „Fondul 71 Germania”, „Fondul 71 Franța”, „Fondul 71 URSS”, „Fondul 77 Personal”. De la A.C.N.S.A.S am studiat „Dosarul P 10933” și „Dosarul P 000213”. Documentele cercetate în cadrul *Riksarkivet* au provenit din arhivele diferitelor instituții suedeze, printre care le amintesc pe cele ale Ministerului Suedez de Externe (*Utrikesdepartementet* – UD), Comisiei de Comerț a Statului (*Statens Handelskommission* – SH), Biroului Central de Statistică (*Statistiska Centralbyrån* – SCB), Ministerului Administrației Publice (*Folkhushållningsdepartementet*), Misiunilor Diplomatice (*Beskickningsarkiv*), Congregației Evreiești (Mozaice) (*Judiska – Mosaiska församlingen*). Se cuvine să precizăm că foarte multe dintre dosarele din arhivele suedeze nu au fost deschise și cercetate anterior, informațiile conferind un grad ridicat de originalitate conținutului valorificat în lucrarea de față.

Toate fondurile enumerate reprezintă un filon de documentare foarte important și cuprind rapoarte politice, militare și economice în care am identificat informații esențiale, nu numai pentru relațiile româno-suedeze, dar și pentru legăturile celor două state cu țările din regiune sau cu Marile Puteri ale vremii; articole de presă, note și scrisori care tratau diverse probleme legate, cu precădere, de schimburile comerciale sau de organizarea activităților culturale și propagandistice românești în Suedia. De asemenea, din fondurile existente în arhiva

C.N.S.A.S, am avut acces la cele 17 volume ale dosarului „Problema 23 august”, în care se regăesc mărturiile unor figuri importante, implicate direct în planificarea și orchestrarea înlăturării lui Ion Antonescu de la conducerea României. Am consultat și dosarele personale ale lui Iuliu Maniu și Grigore Niculescu-Buzești, doi actori fără de care evenimentele precedente actului de la 23 august nu ar fi avut același parcurs ca cel cunoscut de noi astăzi.

Acestor surse arhivistice prețioase am adăugat cele 14 periodice care au publicat știri referitoare la România în intervalul de timp cuprins între 1 septembrie 1939 – 9 mai 1945, identificate dintr-un număr de 1 461 de ziare digitalizate de *Kunliga Biblioteket*: „Aftonbladet”, „Arbetartidningen”, „Dagens Nyheter”, „Expressen”, „Falun Tidning”, „Hudiksvalls-Tidningen”, „Norrskensflamman”, „Provinstidningen Dalsland”, „Reformatorn”, „Signalen”, „Svenska Dagbladet”, „Söderhamns tidning”, „Sölvesborgs Tidningen”, „Trelleborgs Tidningen”. Așadar, nu am exclusiv nicio gazetă în care am semnalat termenii „România”, „român”, „românesc”, „română”, indiferent dacă i-am regăsit în publicații regionale sau în organele anumitor partide extremiste. Analiza de presă a avut scopul de a conferi o imagine cât mai completă asupra tipului de informație receptat de publicul larg suedez, pe baza căruia își forma impresiile în legătură cu societatea, cultura și viața politică românească.

De-a lungul procesului de cercetare au existat unele provocări care odată depășite, au conferit o valoare inestimabilă informațiilor transpuse în lucrarea de față. Așa cum bine știm, în arhivele din România se aprobă un număr limitat de dosare pe zi pentru studiu. Referitor la fondul arhivistic din Stockholm, acesta conține foarte puține documente în limbile franceză, germană și engleză, majoritatea fiind scrise în suedeză, o limbă deloc accesibilă, dar pe care o cunosc, consolidându-se, așadar, aportul personal la dezvoltarea temei. Mai mult decât atât, inventarele *Riksarkivet* sunt insuficient detaliate, îngreunând procesul de identificare a dosarelor necesare pentru studiu. Pe lângă barierele lingvistice și organizatorice a intervenit și dificultatea obținerii unor permise speciale pentru a putea consulta fondurile arhivistice ale Comisiei de Comerț și ale Congregației Evreiești sau dosarele cu conținut încă nedesecretizat aflate în celelalte arhive. Completarea formularelor și perioada de așteptare au prelungit timpul de lucru. Un alt impediment l-a reprezentat restricționarea accesului la colecția de ziare digitalizate. Doar anumite biblioteci din Suedia, cea mai apropiată de mine fiind Biblioteca Universității din Lund, oferă posibilitatea de a citi conținutul gazetelor în baza unei programări limitată la maxim două ore pe zi.